

5. Key competences for lifelong learning : Publications Office of the EU. 2019. URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/297a33c8-a1f3-11e9-9d01-01aa75ed71a1/language-en>

6. Validation of Non-formal and Informal Learning : European Commission. Eurydice. Available at: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/italia/validation-non-formal-and-informal-learning_en

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-281-7-66>

Ковальчук О. Я.

*кандидат філологічних наук, доцент кафедри філології та перекладу,
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу*

Тимків С. О.

*студентка IV курсу спеціальності «Філологія»,
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу*

МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ

Загальносвітові глобалізаційні процеси зумовлюють постійне розширення міжнародних контактів в усіх сферах людської діяльності, в тому числі освіти, основним вектором розвитку якої стає інтернаціоналізація. Її ключовою умовою є розвиток навичок міжкультурної комунікації як студентів, так і викладачів університету. Адже в сучасному світі набувають особливої актуальності питання обґрунтування творчої реалізації єдиних стратегій спілкування і досягнення взаєморозуміння між різними народами. Відповідно зростає значення міжкультурної компетентності, що передбачає уміння здійснювати особисте і професійне ділове спілкування в умовах полікультурного середовища.

Мета нашої роботи – проаналізувати сутність міжкультурної комунікації і міжкультурної компетентності у професійній діяльності майбутніх перекладачів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми міжкультурної комунікації майбутніх філологів загалом і перекладачів зокрема перебувають у центрі уваги українських і закордонних науковців. Поняття «міжкультурна комунікація» є міждисциплінарним і використовується фахівцями філософії, етнолінгвістики, культурології,

соціології, етнопсихології, етнології, педагогіки тощо. Важливими у контексті підготовки майбутніх перекладачів є напрацювання принаймні з чотирьох напрямів, а саме: 1) визначення поняття «міжкультурне спілкування», його структури й процесу формування (М. Антонівська, Ф. Бацевич, Л. Гришаєва, Т. Грушевицька, І. Дзюба, П. Донець, В. Євтух, В. Манакін, А. Садохін, А. Старостенко, С. Тер-Мінасова) [1–3]; 2) теорії міжкультурної комунікації (А. Белл, К. Бергер, С. Гантінгтон, Е. Гірш, Г. Гофстеде, С. Даль, Ф. Тромпенаарс, Е. Холл); 3) особливості міжкультурної взаємодії в контексті діалогу культур і цивілізацій (Н. Бориско, Н. Ішханян, Р. Мільруд, І. М'язова, В. Сафонова); 4) міжкультурні відмінності, співвідношення культури та комунікації, їх взаємозв'язок, роль міжкультурної комунікації у підготовці фахівців іноземних мов (Ч. Бергер, А. Кребер, Ж.-Р. Ладміраль, Ю. Пассов, Р. Портер) [4, с. 2].

Виклад основного матеріалу. Міжкультурна комунікація в професійно–орієнтованій освіті розглядається як знання мовних особливостей та механізмів, які дають можливість спілкуватися та передбачають обмін уявленнями, ідеями, установками, настроями і почуттями в діловій взаємодії з урахуванням менталітету, ціннісних установок і поведінкових стереотипів. У виконанні цих складних завдань основним є поняття міжкультурної компетентності.

Міжкультурна компетентність розглядається науковцями як спілкування та поведінка, які є одночасно ефективними і доречними в міжкультурних взаємодіях, при цьому ефективність стосується ступеня досягнення цілей особи, а доцільність – спосіб та контексту досягнення цих цілей [6, с. 138]. Міжкультурна компетентність перекладача передбачає готовність до діалогу культур з огляду на пізнання власної та закордонної культури, вміння орієнтуватися у часі та просторі співрозмовника завдяки використанню різних мовних форм. Наявність діалогу зумовлює об'єктивну необхідність переоцінки контактів між різними соціокультурними спільнотами та їх власною культурною ідентичністю, які базуються на ідеях толерантності, адекватного сприйняття культурних відмінностей і є необхідними передумовами для ефективних взаємин між культурами та взаєморозуміння між носіями. Міжкультурна компетентність розрізняє мовний, комунікативний та культурний рівень. Мовна компетентність означає правильний вибір мовних засобів, вміння використовувати наявний комунікативний досвід у нових ситуаціях.

Міжкультурну компетентність визначають конкретні знання, навички та установки, які іноді призводять до передбачуваних або заявлених результатів, таких як ефективне та відповідне спілкування,

досягнення цілей, розвиток стосунків і вирішення конфліктів. Для подолання непорозуміння в ході міжкультурної комунікації М. Клайн виокремлює норми, яких необхідно дотримуватись, а саме: 1) правило кількості, відповідно до якого висловлювання має відповідати нормам «чужої» культури; 2) правило якості – висловлювання має відповідати нормам власної культури; 3) правило модальності – не ускладнювати взаєморозуміння, дотримуватись правила збереження інтересів; 4) правило точності – уникнення двозначності, навіть якщо вона потрібна для дотримання правил етикету ввічливості або збереження головних культурних цінностей [8, с. 4]. Усунення розриву між знаннями і практичним їх застосуванням є головною особливістю міжкультурної компетентності.

Сутність міжкультурної компетентності для майбутніх перекладачів щодо формування базових, основних і периферійних компетентностей передбачає взаємоповагу до культурного різноманіття: інклюзивність і критичну обізнаність; міжкультурну перспективу знань та їх аналіз; інтерпретацію, трансформацію та оцінку культурних текстів; ефективність і доцільність міжкультурного спілкування.

Дослідники доводять, що у процесі навчання фахівців перекладацької діяльності доцільно враховувати правильність інтерпретації не лише конкретних слів і словосполучень, а й змісту кожного речення у контексті загального сенсу матеріалу. Водночас науковці наголошують на необхідності врахування специфіки перекладу, де в смислового значенні різних культурних термінів присутня відмінність, і фахово підготовленою перекладачеві необхідно витлумачити сказане іншою мовою, уникнувши неточностей, помилок та інтерпретації понять у протилежному значенні [5, с. 24].

Висвітлюючи питання перекладу, важливим є розуміння, що спілкування – це різновид взаємодії між індивідами, за умов якого особи, що спілкуються між собою, виступають як суб'єкти культури, представники певної лінгвосоціокультурної спільноти, а переклад – це свого роду медіація, засіб міжмовної та міжкультурної комунікації.

Висновки і перспективи. Таким чином, усебічний розвиток комунікативно-компетентної, багатомовної, полікультурної особистості майбутнього перекладача й підготовка активного посередника, готового до міжособистісної, інтертекстуальної та інтердискурсивної комунікації у перекладі стає основним принципом професійної підготовки майбутніх перекладачів у закладах вищої освіти. Інноваційні завдання, пов'язані з майбутньою професією, мають активно й ефективно допомогти майбутньому перекладачеві, який виконує функцію посередника у комунікації представників відмінних лінгвокультур,

піднятися на більш високий якісний рівень професійної діяльності, що зумовлює його конкурентоспроможність в умовах ринку праці й сприяє створенню можливостей для подальшого кар'єрного зростання.

Перспективи подальших досліджень полягають у доповненні методики викладання іноземної мови студентам-перекладачам методами активного залучення у ситуації міжкультурної комунікації: імітаційними й діловими іграми, перекладацькими комунікативно-ситуаційними тренінгами, які уможливають застосування засобів мови для передачі культурних смислів у конкретних ситуаціях міжкультурної комунікації.

Список використаних джерел:

1. Антонівська М. Міжкультурна компетентність перекладача в умовах інтеграційних процесів міжнародної діяльності. *Культура і мистецтво у сучасному світі*, 2018. № 19. С. 120–127.
2. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : підруч. Київ : Вид. центр «Академія», 2004. 344 с.
3. Манакін В. М. Мова і міжкультурна комунікація : навч. посіб. Київ : Вид. центр «Академія», 2012. 288 с.
4. М'язова І. Ю. Міжкультурна комунікація: зміст, сутність та особливості прояву (соціально-філософський аналіз): автореф. дис. ... канд. філос. наук. Київ, 2008. 18 с.
5. Царик О. М., Рибіна Н. В., Кошіль Н. Є., Гирила О. С. Фахова підготовка перекладачів в умовах міжкультурної комунікації. *Гірська школа Українських Карпат*. Івано-Франківськ, 2021. № 24. С. 24–27.
6. Arasaratnam L. A., Doerfel M. L. Intercultural communication competence: Identifying key components from multicultural perspectives. *International Journal of Intercultural Relations*. 2005. Vol. 29, Iss. 2. Pp. 137–163.
7. Chen, G. Relationships of the dimensions of intercultural communication competence. *Communication Quarterly*. 2019. Vol. 37. Pp. 118–133.
8. Clyne M. *Intercultural communication at work. Cultural values in discourse*. New York: Cambridge University Press, 1994. 255 p.
9. Martin J.N., Nakayama T. K. *Intercultural Communication in Contexts*. McGraw-Hill Education, 2017. 576 p.
10. Saint-Jacques B. *Intercultural Communication in a Globalized World*. Boston, L. A. Samovar, R. E. Porter, and E. R. McDaniel, 2011. Pp. 45–53.